

Syrjäytyvä työvoimareservi

Nuorten pitää saada tutkinto tai
työkokemusta syrjäytymisen välttämiseksi



Jussi Pyykkönen
Konsultti, VTM

jussi.pyykkonen@ptcs.fi
@JussiPyykkonen
www.eva.fi

- Vain 23 prosenttia työttömistä on helposti työllistettäviä. Erittäin vaikeasti työllistyviä on 42 prosenttia ja työllistymisen esteitä omaavia on 35 prosenttia.
- Nuorten pitkäaikaistyöttömien määrä on lähes kaksinkertaistunut kolmessa vuodessa. Viime aikoina myös erityisasiantuntijoiden työttömyys on kasvanut. Työttömyys keskittyy Suomessa tietyille postinumeroalueille kaupungeissa.
- Työttömyysongelman ratkaiseminen edellyttää toimia, joilla vähennetään työllistymistä heikentäviä tekijöitä eli tutkinnottomuutta ja pitkittyvää työttömyyttä.
- Opintorahan korvaaminen opintotilillä ja kevyt-oppisopimusten käyttöönotto edesauttavat työkokemuksen kerryttämistä nuorille, mikä vähentää syrjäytymisriskiä.

Petteri Orpon hallitus on tavoitellut 100 000 lisätyöllistä toteuttamalla työvoiman tarjontaa lisääviä politiikkatoimia. Heikon taloussuhdanteen oloissa toteutetut uudistukset eivät ole toistaiseksi johtaneet työllisyyden kasvuun, vaan sen sijaan työttömyys on kasvanut. Hallituksen työllisyystoimien positiiviset vaikutukset tulevat näkyviin aikaisintaan sitten, kun taloudelliset näkymät muuttuvat valoisammiksi.

Suomen talous ei ole käytännössä kasvanut 18 vuoteen. Tätä taustaa vasten ei ole yllättävää, että 170 000 työikäisellä ei ole käytännössä katsoen työhistoriaa viimeisten 10 vuoden ajalta. Nopean työllistymisen edellytyksiä on vain 23 prosentilla työttömistä ja 20 prosentilla työvoiman ulkopuolisista (ks. ss. 4–6).

Hallituksen uudistusten myötä työllisyys todennäköisesti kasvaa tulevaisuudessa, mutta ei toivottua määrää, koska merkittävä osa työvoimareservistä on talouden yskiessä ehtinyt jo syrjäytyä. Työvoimareservillä tarkoitetaan niitä työikäisiä ryhmiä, joista uudet työlliset rekrytoidaan talouden kääntyessä nousuun. Näitä ihmisiä on sekä työttömissä että työvoiman ulkopuolella olevissa.

Kun osalla tästä joukosta työttömyys pitkittyy ja he syrjäytyvät, heidän työllistymistodennäköisyytensä jää hyvin pieneksi, vaikka talous lähtisikin elpymään. Siksi työvoimapolitiikan huomio pitää nyt suunnata ennen kaikkea toimiin, joilla estetään työttömyyden pitkittyminen ja syrjäytyminen. Siihen eivät hallituksen tähän saakka tehdyt toimet riitä.

Suomella on surkea historia työmarkkinoilta syrjäyttämisenä. Ongelmat alkavat varhain nuorena aikuisuudessa. Isolla osalla nuorista aikuisista (18–29-vuotiaat) ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa. Osalle nuorista aikuisista ei kerry riittävästi kokemusta työmarkkinoista opintojen ohessa, jotta heillä olisi vastavalmistuneena edellytykset suoraan

työllistymiseen. Tekoällyn aikakaudella ongelmien voidaan ennakoida voimistuvan, koska tekoäly korvaa ensi vaiheessa juuri ne uran alkuvaiheen työt, joihin nuoret ensimmäisissä työpaikoissaan rekrytoituvat. Nuorten pitkäaikaistyöttömyys on kaksinkertaistunut (ks. ss. 6–7).

Nuorten aikuisten osalta tarvitaan uusia ratkaisuja, jotka ennaltaehkäisevät ongelmia. Sosiaaliturvan uudistaminen kohti perustiliä on tärkeä osa ratkaisua, koska se mahdollistaa kaiken työn vastaanottamisen ja tuen käyttämisen tarvittaessa. Tilimalliin kannattaa edetä vaiheittain ottamalla tilimalli käyttöön niissä tukimuodoissa, joihin se kätevimmin soveltuu. Ensimmäinen askel olisi opintotuen korvaaminen opintotilillä (ks. s. 11).

Ne nuoret, joiden osalta opintotili kuluu loppuun ennen valmistumista, ohjautuisivat palveluiden piiriin.¹ Tällä hetkellä kaavamainen TE-lainsäädäntö pakottaa kuntia palvelemaan samalla intensiteetillä jokaista työnhakijaa, kun tehokasta olisi kohdentaa palvelut niihin, jotka sitä eniten tarvitsevat. Opintotili olisi tärkeä uudistus myös siltä kannalta, että nuorten työvoimapalveluita voitaisiin kohdentaa ajoissa ja tehokkaasti niitä todennäköisesti eniten tarvitseviin.

Työttömyyden kovaan ytimeen tarvitaan kohdennettuja ratkaisuja. Työttömistä erittäin vaikeasti työllistyviä on 42 prosenttia ja työllistymisen esteitä omaavia on 35 prosenttia. Työttömyys kasautuu lähiöihin. Yhdellä postinumeralueella on saman verran työttömiä kuin pienessä maakunnassa yhteensä. Jokaisesta suuresta kaupungista löytyy lähiöitä, joissa työttömiä on yli 1 000.

Työttömyyden kova ydin edellyttää tämän niin sanotun postinumerotyöttömyyden ratkaisemista. Jokaiselle 1 000 työttömän pos-

Työttömyys kasautuu lähiöihin.



tinumeroalueelle on perustettava allianssi, jossa valtio, hyvinvointialueet ja kunnat toimivat yhdessä paikallisten yritysten ja järjestöjen kanssa nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. (ks. s. 14).

Kunnilla on tällä hetkellä vastuu tuhansia päiviä työttömänä olleiden työllistämistä. Työllistymistodennäköisyyksien valossa tehtävä näyttää mahdottomalta. Työkyvytön ei tarvitse CV-kurssia, vaan polun työkykyiseksi. Tarvitaan kuntoutuksen kokonaisremontti, jossa Kelalla on nykyistä suurempi rooli (ks. s. 14).

Neljäsosalla edellytykset nopeaan työllistymiseen

Uusista työllisistä 40 prosenttia tulee opiskelijoista.² Noin 35 prosenttia uusista työllisistä tulee työttömistä. Noin 25 prosenttia uusista työllisistä on maahanmuuttajia ja paluumuuttajia, varusmiehiä, eläkkeen ohella työskenteleviä ja muita työvoiman ulkopuolella olevia.

Työvoimareservistä heikoimmassa asemassa ovat työttömyysetuuksien, toimeentulotuen ja muiden etuuksien varassa olevat. Työttömiä ja muiden työvoiman ulkopuolisten kategoriaan³ kuuluvia työikäisiä henkilöitä on yli 500 000. Heidän edellytyksensä työllistyä heikentyvät kuukausi kuukaudelta toimettomuuden pitkittyessä. Syrjäytymisen vaara on ilmeinen.

Syrjään jäämisen kannalta kolmella asialla on erityinen painoarvo (ks. Liite 1, ss. 15–16):

- Puuttuuko henkilöltä peruskoulun jälkeinen koulutus?
- Puuttuuko henkilöltä riittävä työhistoria?
- Onko työttömyyskierre päässyt pitkittymään?

Jokainen kyllä-vastaus tekee työttömyydestä sitkeämpää.

Erittäin vaikeasti työllistettävät (42 % työttömistä, vuoden sisällä työllistyneiden osuus alle 20 %)

Alle 20 prosentin työllistymistodennäköisyyden kategoriaan kuuluvat kaikki pitkäaikaistyöttömät, joilla ei ole työhistoriaa tai perustasteen jälkeistä tutkintoa. Lisäksi kategoriaan kuuluvat myös ne 50-vuotta täyttäneet työttömät, joilla on vain työhistorian puute taustalla tai työttömyys on pitkittynyt. Työllistymistä heikentävien tekijöiden vaikutus on sitä suurempi, mitä ikääntyneemmästä työttömästä on kysymys. 50 vuotta täyttäneiden työttömien heikkojen työllistymistodennäköisyyksien taustalla voi olla se, että työttömien opinnoista on jo vuosikausia. Osaaminen ei ole kehittynyt työvoiman tarpeiden mukaisesti. Vastavasti heikkojen työllistymistodennäköisyyksien taustalla on se, että ikääntyneet työttömät ovat voineet syrjäytyä vuosikausia sitten työmarkkinoilta, jonka seurauksena heidän työkykynsä on voinut murentua pysyvällä tavalla.

Työllistymisen esteitä (35 % työttömistä, vuoden sisällä työllistyneiden osuus 20–40 %)

20–40 prosentin työllistymistodennäköisyyden kategoriaan kuuluu erilaisia ryhmiä. Alle 50-vuotiaiden työttömien osalta taustalta löytyy yksi työllistymistä heikentävä tekijä (joko työhistorian puute, koulutuksen puute tai pitkäaikaistyöttömyys). Kategoriaan kuuluvat myös ne 50 vuotta täyttäneet työttömät, joiden taustalla ei ole yhtään työllistymistä heikentävää tekijää. Heidän kohdallaan työllistymisen esteenä voi olla esimerkiksi se, että työkyky on iän myötä heikentynyt tai osaaminen päivittämättä.

Edellytykset työllistyä nopeasti (23 % työttömistä, vuoden sisällä työllistyneiden osuus yli 40 %)

Yli 40 prosentin työllistymistodennäköisyyden kategoriaan kuuluvat ainoastaan ne alle

50-vuotiaat työttömät, joilla on perusasteen jälkeinen tutkinto, työhistoriaa sekä työttömyys, joka ei ole vielä pitkittynyt.

Työvoiman ulkopuolisista viidesosalla edellytykset nopeaan työllistymiseen

Työttömien lisäksi työmarkkinoiden ulkopuolella on 170 000 sellaista työkäistä, jotka eivät

ole opiskelijoita, eläkeläisiä tai varusmiehiä. Työvoiman ulkopuolella oleva joukko on erilaisista syistä työmarkkinoilta kadonneita.⁴ Joukkoon mahtuu maahanmuuttajaiteja, työmarkkinoilta syrjäytyneitä miehiä, satunnaisia työkeikkoja tekeviä nuoria, asunnottomia ja toimeentulotuen varassa eläviä henkilöitä.

Suurimmalle osalle työmarkkinoilta kadonneista löytyy rekistereistä tietoja (tulot- tai etuudet), mutta joukkoon kuuluu myös noin 10 000–

Taulukko 1. Työttömät taustatekijöiden ja työllistymisen mukaan

	Osuus työttömistä (%)	Työttömiä	Työllistyneiden osuus (%)	Työllistyneet
Erittäin vaikeaa työllistyä	42	107 850	10	10 683
3 ruksia (ei työhistoriaa, ei tutkintoa ja työttömyys pitkittynyt), 50 v. tai yli	2	6 158	3	15
3 ruksia (ei työhistoriaa, ei tutkintoa ja työttömyys pitkittynyt), alle 50 v.	5	12 492	5	594
2 ruksia (ei työhistoriaa + ei tutkintoa tai työttömyys pitkittynyt), 50 v. tai yli	5	13 581	5	631
1 ruksi (ei työhistoriaa), 50 v. tai yli	1	3 454	9	325
2 ruksia (ei tutkintoa, työttömyys pitkittynyt), 50 v. tai yli	3	7 036	10	731
2 ruksia (ei työhistoriaa + koulutus puuttuu tai työttömyys pitkittynyt), alle 50 v.	12	31 529	12	3 638
1 ruksi (työttömyys pitkittynyt), 50 v. tai yli	10	26 913	13	3 573
2 ruksia (ei tutkintoa, työttömyys pitkittynyt), alle 50 v.	3	6 687	15	1 036
Työllistymisen esteitä	35	89 845	28	24 787
1 ruksi (työttömyys pitkittynyt), alle 50 v.	8	21 023	23	4 759
1 ruksi (ei työhistoriaa), alle 50 v.	7	17 914	25	4 528
1 ruksi (ei tutkintoa), yli 50 v.	3	6 948	25	1 756
1 ruksi (ei tutkintoa), alle 50 v.	5	13 041	31	4 071
0 ruksia, 50 v. tai yli	12	30 919	31	9 673
Edellytykset työllistyä nopeasti	23	59 818	45	26 639
0 ruksia, alle 50 v.	23	59 818	45	26 639

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

20 000 ulkomaalaisen ryhmä, joiden maassaolosta ei ole varmuutta. Osa Suomen väestöön virallisesti kuuluvista saattaa olla jo poistunut maasta tai elää monipaikkaisesti useassa paikassa vuoden aikana. Samalla on huomioitava, että Suomessa voi hyvinkin oleskella suuri joukko ihmisiä, jotka eivät vielä tilastoissa näy (esim. tilapäistä suojelua saaneet ukrainalaiset).

Muiden työvoiman ulkopuolella olevien ryhmä jakaantuu työllistymisen todennäköisyyksien valossa kahteen osaan: erittäin vaikeasti työllistyyviin (80 % kaikista työvoiman ulkopuolisista) ja niihin, joilla on edellytykset nopeaan työllistymiseen (20 %, ks. Taulukko 2).

Erittäin vaikeasti työllistettävät (80 % työvoiman ulkopuolisista, vuoden sisällä työllistyneiden osuus alle 20 %)

Alle 20 prosentin työllistymistodennäköisyyden kategoriaan kuuluvat kaikki työvoiman ulkopuoliset, joilla on työllistymistä heikentäviä tekijöitä taustallaan. Työhistorian tai tutkinnon puuttuminen on työvoiman ulkopuolella vielä merkittävämpi työllistymisen este kuin työttömillä. Yksikin työllistymistä hei-

kentävä tekijä heikentää työllistymistodennäköisyyttä merkittävästi (9 % työllistyy vuoden aikajänteellä). Lisäksi erittäin vaikeasti työllistettäviin kuuluvat ne työvoiman ulkopuoliset, joilla ei ole työllistymistä heikentäviä tekijöitä, mutta ei myöskään kiinnittymistä työllisyyspalveluihin (19 % työllistyy vuoden aikajänteellä).

Edellytykset työllistyä nopeasti (20 % työvoiman ulkopuolisista, vuoden sisällä työllistyneiden osuus yli 40 %)

Kategoriaan kuuluvat ainoastaan ne työvoiman ulkopuoliset, joiden pääasiallista toimintaa leimaa satunnainen tai osittainen työskentely vuoden aikana. Satunnainen tai osittainen työnteko näyttää suojaavan tehokkaasti syrjäytymiseltä. Ryhmästä pääasiallisen työpaikan löytää 45 prosenttia vuoden aikajänteellä.

Nuorten pitkäaikaistyöttömyys kaksinkertaistunut

Työllisyyspalveluiden asiakkaana oli joulukuussa 2025 yhteensä 123 000 alle 30-vuoti-

Taulukko 2. Muut työvoiman ulkopuoliset taustatekijöiden ja työllistymisen mukaan

	Yhteensä	Osuus muista työvoiman ulkopuolisista (%)	Työllistyneet	Työllistyneiden osuus (%)
Erittäin vaikeaa työllistyä				
Työvoiman ulkopuoliset ilman tutkintoa tai työhistoriaa	106 540	6	9 634	9
Ei työllistymistä heikentäviä tekijöitä, mutta pääosa vuodesta työvoiman ulkopuolella	32 027	18	6 188	19
Edellytykset työllistyä nopeasti				
Satunnaista työskentelyä vuoden aikana, mutta pääosa vuodesta työvoiman ulkopuolella	34 711	20	15 659	45

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

asta nuorta aikuista. Heistä työttömiksi työnhakijoiksi luetaan 76 000 henkilöä. 15–24-vuotiaiden työttömien osuus työvoimasta oli tammi-kuussa 24 prosenttia.

Työttömien määrä on kasvanut kolmessa vuodessa 25 000:lla. Kausi- ja suhdannetyöttömyys (alle 3 kk) on kasvanut 24 prosentilla. Pitkittävä työttömyys (3 kk–12 kk) on kasvanut 55 prosentilla. Pitkäaikaistyöttömien (yli vuoden työttömyys) määrä on kasvanut 93 prosentilla kolmessa vuodessa, eli se on lähes kaksinkertaistunut.

Työllisiä on nyt 46 000 vähemmän kuin kolme vuotta aiemmin. Erityisesti alle 3 000

euroa kuukaudessa ansaitsevien työllisyys on vähentynyt. Sen sijaan yli 3 000 euroa kuukaudessa tienaavien määrä on kasvanut yhteensä 13 000:lla (Kuvio 1).

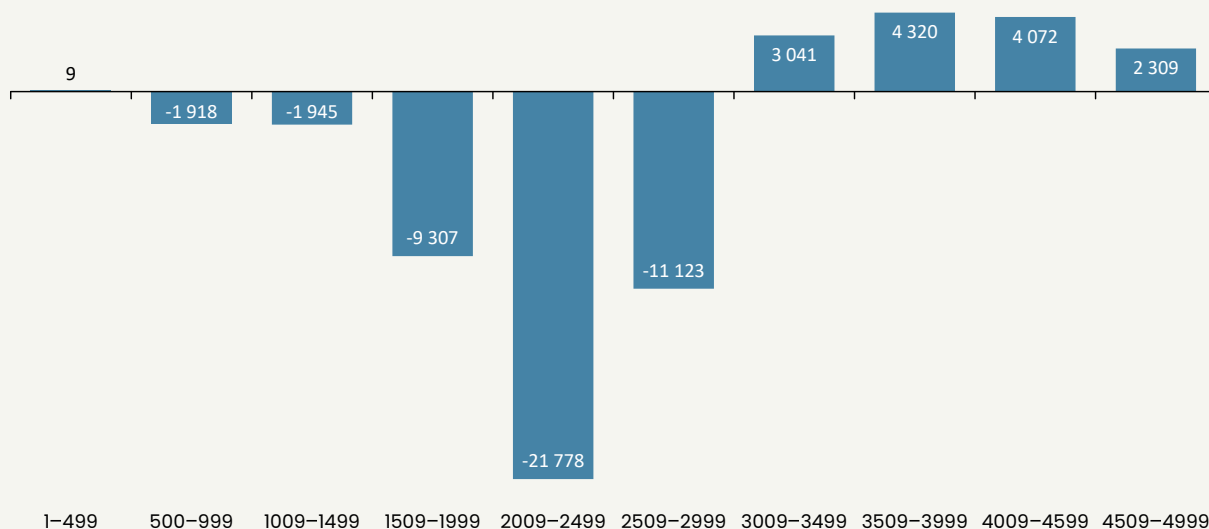
Työllisyyden väheneminen osa-aikaisissa ja matalapalkkatehtävissä herättää kysymyksen siitä, onko työmarkkinoille siirtymisen aloitustason (entry-level) työpaikkojen määrässä tapahtumassa pysyvä muutos vai onko kyse vain heikon taloussuhdanteen mukanaan tuomasta kehityksestä. Toistaiseksi tekoälyn laajamittaisista vaikutuksista nuorten työllistymiseen ei ole Suomessa tutkimusnäyttöä.⁵

Taulukko 3. Alle 30-vuotiaat työttömät työttömyyden keston mukaan

	Alle 3 kk työttömänä	3 kk–1 vuosi työttömänä	Yli vuosi työttömänä
2022 joulukuu	22 262	20 645	8 491
2025 joulukuu	27 578	31 930	16 371
Muutos (%)	24	55	93

Lähde: KEHA-keskus, Työnvälitystilasto.

Kuvio 1. Muutos palkkaa saaneiden (20–29-vuotiaat) määrässä viimeisen kolmen vuoden aikana kuukausipalkan mukaan (11/2022–11/2025), henkilöä



Lähde: Tilastokeskus, Tulorekisterin palkat ja palkkiot.

Postinumerotyöttömyys vailla ratkaisuja

Työttömyysongelman ehkäiseminen edellyttää ensinnäkin sen identifioimista, mitkä ovat työllistymisen esteitä. Toiseksi, pitää tietää myös, minne uudet työpaikat syntyvät ja minne työttömyys keskittyy.

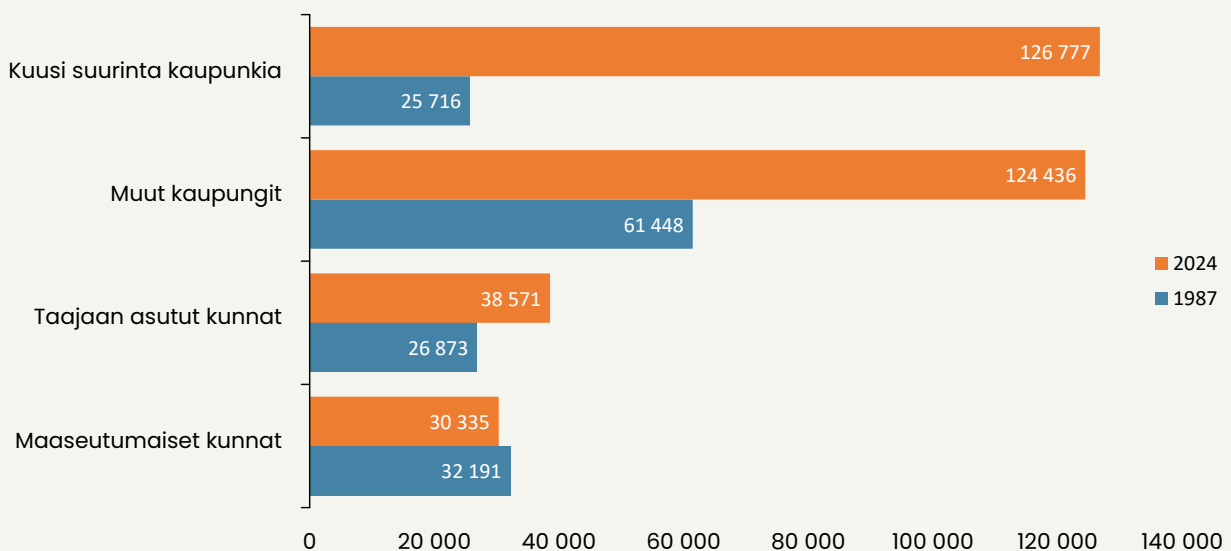
Suomen työmarkkinoiden tulevaisuus ratkaistaan kaupungeissa. Työllisyyden veturit löytyvät suurista kaupungeista. Niin myös työttömyys. Aina näin ei ollut. Vuonna 1987 Suomessa oli yhteensä 146 000 työtöntä. Heistä 22 prosenttia (32 000 henkilöä) asui maaseutumaisissa kunnissa. Taajamissa asui 18 prosenttia kaikista työttömistä (27 000 henkilöä). Kuudessa suurimmassa kaupungissa asui vähemmän (17 %) työttömiä kuin edellä mainituilla paikoilla (26 000 henkilöä). Vuoteen 2024 mennessä kuuden suurimman kaupungin työttömyys on kasvanut 100 000:lla verrattuna vuoteen 1987 (Kuvio 2). Kuudessa suurimmassa kaupungissa asuu 40 prosenttia kaikista työttömistä. Työttömien määrä ei ole

1980-luvun lopun jälkeen kasvanut maaseutumaisissa kunnissa lainkaan.

Kaupungeissa työttömyys kasautuu lähiöihin. Suomessa on postinumeroalueita, joissa on saman verran työttömiä kuin pienessä maakunnassa yhteensä. Keski-Pohjanmaan maakunnassa oli vuonna 2024 yhteensä 2 848 työtöntä. Helsingin Kontula-Vesala-Kivikko postinumeroalueella on yhteensä 2 816 työtöntä. Kainuussa on yhtä paljon työttömiä (3 624) kuin kahdella Tampereen postinumeroalueella yhteensä (Hervannassa ja Kaukajärvellä). Jokaisessa suuressa kaupungissa on lähiöitä, joissa työttömiä on vähintään 1 000. Tuhannen työttömän postinumeroalueita on Suomessa yhteensä 32.

Monella suuren kaupungin väkirikkaalla alueella on työttömien lisäksi paljon työllisiä. Esimerkiksi Turun keskusta-alueen korkea työttömyys yhdistyy myös korkeaan työllisyyteen ja maan keskitasoa vastaavaan työttömyysasteeseen (11 %). Kun katsotaan kaikkia postinumeroalueita, joissa on vähintään 400 työtöntä, löytyvät korkeimmat työttömyys-

Kuvio 2. Työttömien määrä alueen mukaan vuosina 1987 ja 2024, henkilöä



Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

Taulukko 4. Työlliset, työttömät ja työttömyysaste postinumeroalueen mukaan

Postinumeroalue	Työlliset, hlöä	Työttömät, hlöä	Työttömyysaste, %
00940 Kontula - Vesala - Kivikko (Helsinki)	9 646	2 816	23
33720 Hervanta (Tampere)	11 521	2 378	17
00980 Etelä-Vuosaari (Helsinki)	8 660	2 169	20
20100 Turku Keskus (Turku)	15 938	1 879	11
01300 Tikkurila (Vantaa)	12 165	1 630	12
01600 Myyrmäki (Vantaa)	7 696	1 622	17
20540 Nummi-Ylioppilaskylä (Turku)	9 184	1 621	15
20610 Varissuo (Turku)	4 757	1 538	24
40520 Kuokkala-Ristikivi (Jyväskylä)	7 577	1 492	16
02230 Matinkylä (Espoo)	10 570	1 470	12

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

Taulukko 5. Työlliset, työttömät ja työttömyysaste postinumeroalueen mukaan (yli 20 % työttömyysasteen alueita)

Postinumeroalue	Työlliset, hlöä	Työttömät, hlöä	Työttömyysaste, %
48350 Karhuvuori (Kotka)	772	496	39
15500 Liipola (Lahti)	1 394	689	33
40340 Huhtasuo (Jyväskylä)	2 047	927	31
78200 Varkaus Keskus (Varkaus)	1 107	401	27
90250 Kaukovainio (Oulu)	2 561	838	25
20610 Varissuo (Turku)	4 757	1 538	24
20750 Huhkola-Lauste-Vaala (Turku)	1 802	559	24
40640 Keltinmäki (Jyväskylä)	2 269	682	23
00940 Kontula - Vesala - Kivikko (Helsinki)	9 646	2 816	23
15210 Kivistönmäki (Lahti)	1 597	455	22

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

asteet keskisuurista kaupungeista. Kotkan Karhuvuoressa työttömyysaste on peräti 39 prosenttia. Muut yli 30 prosentin työttömyysasteen alueet ovat Lahden Liipola ja Jyväskylän Huhtasuo. Yli 20 prosentin työttömyysasteen ja vähintään 400 työttömän alueita on yhteensä 22.

Valkokaulukset kortistossa

Viimeisen vuoden aikana (12/2024–12/2025) työllisyyspalveluiden asiakaskunnassa on tapahtunut silmiinpistävä muutos. Työttömiksi työnhakijoiksi on päätynyt yhä enemmän henkilöitä, jotka ovat työskennelleet

vaativissa asiantuntijatehtävissä. Erityisasi-
antuntijaksi luokiteltavien työttömien määrä
on kasvanut vuodessa 11 000 henkilöllä (Tau-
lukko 6).

Erityisasiantuntijoiden työttömyyden
kasvu ei ole yllättävää, koska valkokaulustyö-
paikkoja on myös aiempaa enemmän. Joka
neljäs (24 %) Suomen työllisistä on erityis-
asiantuntija-ammattissa. Vuosien 2010–2023
välillä erityisasiantuntijoiden määrä on kas-
vanut 148 000:lla. Vuonna 2010 erityisasi-
antuntijoiksi luettavissa ammateissa työskenteli
423 000 ihmistä. Vuonna 2023 vastaava luku
oli 571 000.

Yksi esimerkki erityisasiantuntijoiden
työttömyydestä ovat systeemityön erityisasi-
antuntijat. Suomessa on 9 800 systeemityön
erityisasiantuntijaksi luettavaa työnhakijaa.
Systeemityön erityisasiantuntijat suunnitte-
levat, laativat, testaavat ja kehittävät tietojär-
jestelmiä kuten laitteistoja, ohjelmistoja ja
sovelluksia.

Tulevaisuuden työmarkkinoiden suhteen
on syytä toivoa, että erityisasiantuntijoiden
työttömyys on pääosin suhdanneluontoista.

Sitä on tässä vaiheessa vielä mahdotonta arvi-
oida.

Toimenpiteet työttömyyden vähentämiseksi

Edellä on esitetty, miten työttömyys on laadul-
lisesti muuttunut Suomessa viime vuosina.
Näiden tietojen valossa tiedämme, mihin
asioihin onärkevintä kiinnittää huomiota,
jotta työttömäksi joutuneilla olisi mahdolli-
simman hyvät edellytykset työllistyä uudel-
leen viimeistään silloin, kun taloussuhdanne
taas kääntyy myönteisemmäksi.

Helposti työllistyvien (23 %) osuus työttö-
mistä on liian pieni. Muilla taas on työllisty-
mistä heikentäviä tekijöitä niin, että työllis-
tysmistodennäköisyys on huono riippumatta
suhdanteesta. Olennaista on kasvattaa hel-
posti työllistyvien osuutta työttömistä, ja ainoa
keino siihen on työllistymistä estävien tekijöi-
den vähentäminen. Se tarkoittaa ennen kaik-
kea tutkintojen varmistamista mahdollisim-
man monelle ja siitä huolehtimista, että ihmi-
sille muodostuu edes jotain työkokemusta.

Taulukko 6. Työttömien määrän muutos 12/2024–12/2025 eri ammattiryhmissä

	2024 joulukuu	2025 joulukuu	Muutos
Erityisasiantuntijat	39 311	50 198	10 887
Palvelu- ja myyntityöntekijät	50 331	57 981	7 650
Muut työntekijät	22 806	26 346	3 540
Asiantuntijat	24 326	27 583	3 257
Johtajat	4 937	7 636	2 699
Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät	43 691	46 219	2 528
Prosessi- ja kuljetustyöntekijät	19 278	20 752	1 474
Ammatteihin luokittelemattomat ryhmät	62 502	63 453	951
Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	14 006	14 952	946
Sotilaat	106	104	-2
Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym.	5 342	4 439	-903

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

Ratkaisukeinot jakautuvat kahteen kategoriaan: toimet, jotka ennaltaehkäisevät syrjäytymistä, sekä toimet, joiden avulla jo syrjäytyneen työvoimareservin työkykyä ja osaamista parannetaan.

1. Opintorahan korvaaminen opintotilillä

Ongelma:

Osalla nuorista opiskelu keskeytyy, eikä opintojen ohessa ole ehtinyt kertyä myöskään kokemusta työmarkkinoista. Lopputuloksena on se, että nuorilta puuttuu joko tutkinto tai työkokemukset tai molemmat. Nuoret aikuiset ovat tällä hetkellä ainoa ikäryhmä, jossa työllisten määrä pienenee. Nuorten pitkäaikaistyöttömyys on kaksinkertaistunut, ja aloitustason (entry-level) työpaikkojen määrä on vähentynyt.

Ratkaisu:

Sosiaaliturvan uudistaminen kohti perustiliä⁶ ratkaisee monia ongelmia. Perustilissä jokainen voisi halutessaan nostaa tukea tietyn summan verran kuukausittain niin kauan kuin pääomaa on jäljellä. Työn tekeminen ei estäisi tuen nostamista. Jos pääoma tulisi käytetyksi, tuen saanti muuttuisi vastikkeelliseksi. Siinä tapauksessa siirryttäisiin osallistumistuloon, ja ihminen ohjautuisi palveluiden piiriin ja tuen saaminen edellyttäisi jatkossa toimenpiteisiin osallistumista.

Perustili on ratkaisu, jonka myötä nuorilla olisi nykyistä voimakkaammat kannusteet opintojen suorittamiseen. Lisäksi nuoret uskaltaisivat tehdä töitä pelkäämättä esimerkiksi etuuksien takaisinperintää.

Suomalaisen sosiaaliturvan kehittäminen kohti perustiliä alkaa opintotuen korvaamisella opintotilillä. Työnteon ja opintojen ei tarvitse olla vaihtoehtoisia, vaan opintotili mahdollistaa opintojen aikaisen jouston niin,

että opiskelijalle kertyy jo opiskelun aikana työhistoriaa. Opintotililtä voisi nostaa kuukausittain rajoitetun määrän rahaa opiskelujen tueksi. Vaikutus opiskelujen kiinnostavuuteen voi olla merkittävä, koska tili vähentäisi byrokratiaa, poistaisi takaisinperinnän ja ratkaisisi etuuksien yhteensovittamisen haasteita.

Etuuksien oma hallinta yhdistettynä automatisointiin helpottaa reagoimista yllättäviin tapahtumiin elämäntilanteessa. Opintotili helpottaisi esimerkiksi nuorten työskentelyä alustatalouden mahdollistamissa joustavissa työmuodoissa.

Opintojen ja työn joustavan yhteensovittamisen lisäksi opintotili auttaisi kohdentamaan palvelut niille, jotka niistä eniten hyötyisivät, kun opintotilin pääoman käyttäneet ohjattaisiin osallistumistulolle eli palveluiden piiriin.

Tällä hetkellä kaavamainen TE-lainsäädäntö pakottaa kuntia palvelemaan samalla intensiteetillä jokaista työnhakijaa. VTV:n mukaan nykymalli on johtanut helposti työllistyvien ylipalveluun ja vaikeasti työllistyvien alipalveluun.⁷ Opintotilin ja osallistumistulon yhdistelmä kohdentaisi palvelut niiden nuorten tueksi, joilla on riski syrjäytyä. Suomen julkisen talouden hupenevat varat on mahdollista käyttää nykyistä tehokkaammin, kun kohderyhmä on aiempaa pienempi.

Keitä auttaisi?

Opintotili kannustaisi opiskelijoita valmistumaan ja kerryttämään työmarkkinoille tarvittavaa työkokemusta.

Opintotilin ja osallistumistulon yhdistelmällä voitaisiin kohdentaa palvelua niille, jotka palvelua eniten tarvitsevat, eli syrjäytymisvaarassa oleville nuorille aikuisille.

2. TE-palveluiden rahoituksen korjaaminen

Ongelma:

Vastuu TE-palveluista siirrettiin kaupungeille vuoden 2025 alussa. Samassa yhteydessä kuntien rahoitusosuutta työttömyysetuuksista uudistettiin. Kuntien maksamat työttömyysturvan kuntaosuudet ovat kasvaneet ennakoitua voimakkaammin vuoden 2025 aikana. Kuntien on ollut pakko sopeuttaa talouttaan karsimalla esimerkiksi suunnitteilla olleista uusista palveluista. Käytännössä kuntien työllisyyspalvelut ovat tällä hetkellä 100 miljoonaa euroa alibudjetoidut. Hyvässä taloudellisessa suhdanteessa niistä tulee vuorostaan 100 miljoonaa euroa ylibudjetoidut.

TE-uudistuksen ideana oli lisätä kaupungeille kannusteita vaikuttaviin toimenpiteisiin ja yksilöllisempiin palveluihin. Uudistus tehtiin puolivillaisesti. Työvoimapalveluita koskevassa lainsäädännössä painottuvat byrokraattiset prosessit, eivät yksilölliset palvelut ja asiakassegmentointi.

Ratkaisu:

Suomessa on aika luopua keskusohjatusta työttömän palvelumallista, jossa tapauskohtaiselle harkinnalle ei ole tilaa. Työnhakijan palveluprosessia koskevaa lainsäädäntöä ja ohjeistuksia pitää kehittää siten, että TE-palveluiden henkilöstöresurssit kohdentuvat nykyistä tehokkaammin asiakkaiden palvelutarpeiden mukaan.

TE-lainsäädännön uudistamisen yhteydessä työttömyysturvan rahoitusosuus tulee uudistaa tavalla, joka mahdollistaa kuntia laajentamaan työvoimapalveluita heikossa taloudellisessa suhdanteessa. Käytännössä rahoitusmalli tulee uudistaa siten, että kunnille lisätään valtionosuuksia heikon taloussuhdanteen oloissa ja kunnilta leikataan hyvän taloussuhdanteen oloissa.

Keitä auttaisi?

TE-palveluiden rahoituksen korjaaminen auttaisi kuntia luomaan uusia palveluja niille työttömille, jotka esimerkiksi valmistuvat koulutuksesta heikkoon taloudelliseen suhdanteeseen.

3. Ansioturvuudistus

Ongelma:

Työttömyyden pitkittyminen heikentää työllistymistodennäköisyyttä. Pahimmillaan nykyjärjestelmä johtaa työttömien syrjäytymiseen työttömyyden pitkittyessä. Nykyisen työttömyysturvajärjestelmän keskeinen epäkohta on se, että työttömyyskassaan kuulumattomat henkilöt eivät ole oikeutettuja ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan. Silti kaikki työssäkäyvät maksavat työttömyysvakuutusmaksua, jolla ansiosidonnainen pääosin rahoitetaan. Kassoihin kuulumattomat ovat usein heikommassa asemassa kuin kassoihin kuuluvat.

Ratkaisu:

Ansioturvan tilalle tarvitaan uusi työnhakuraha⁸, joka on työllistymiseen kannustava ja oikeudenmukainen. Toisin kuin nykyinen ansioturva, työnhakuraha maksetaan kaikille työttömille työnhakijoille, jotka täyttävät työsäoloehdon.

Suomessa tulisi porrastaa ansiosidonnaisia nykyistä voimakkaammin. Ansioturvan tason tulisi pienentyä nykyistä nopeammin kohti Kelan työttömyysetuuksien tasoa. Tämä johtaisi siihen, että työttömillä olisi nykyistä voimakkaammat kannusteet nopeaan työllistymiseen. Kyse olisi myös oikeudenmukaisesta julkisen talouden hoitamisesta. Säästyneet julkiset varat käytettäisiin kaikista heikoimmassa asemassa olevien palvelamiseen.

Keitä auttaisi?

Nykyistä porrastetumpi ja kaikille kuuluva ansiosidonnainen työttömyysturva loisi työtömäksi jääville kannusteen hakeutua mahdollisimman nopeasti töihin.

4. Kielivaatimusten löyhentäminen**Ongelma:**

Suomella on merkittäviä vaikeuksia koulutettujen maahanmuuttajien työllistämisessä. Ero kantaväestön ja vieraskielisten työttömyysasteessa on sitä isompi mitä koulutettumpaa porukkaa maahanmuuttajat ovat.

Ratkaisu:

Maahanmuuttajien työllisyysaste nousee, mikäli yhä useammalla toimialalla purettaisiin vieraskielisten työllistymisen esteitä keventämällä kielivaatimusten normeja. Käytännössä englannin kielen taidolla tulisi olla nykyistä merkittävämpi rooli niissä ammateissa, joissa se on mahdollista.

Keitä auttaisi?

Maahanmuuttajat integroituisivat osaksi työmarkkinoita mahdollisimman aikaisessa vaiheessa maahan muuttamisen jälkeen.

5. Kevytoppispimukset opintonsa keskeyttäneille nuorille aikuisille**Ongelma:**

Vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa on 17 000 työtöntä nuorta aikuista (18–29-vuotiaat). Tutkinnottomuus ja työttömyys on huono yhdistelmä. Tutkinnottomuuden yhdistäminen työhistorian puutteeseen tai pitkittyneeseen työttömyyteen tarkoittaa sitä, että työtömän työllistymistodennäköisyys on 14 prosenttia seuraavan vuoden aikana.

Ratkaisu:

Suomessa tulee ottaa käyttöön kevytoppispimukset, joissa olisi mahdollista oppia taitoja työpaikalla työtä tekemällä ilman pakkoa osallistua teoriaopintoihin. Varsinaista tutkinto-opiskelua kevyempi ja nopeampi osaamisen kartuttamisen tapa voisi tuoda sellaista perusosaamista, jonka kautta työkokemukset karttuisivat. Kevytoppispimukset tuottaisivat osatutkinnon, joka luettaisiin hyväksi, mikäli nuori jatkaisi tutkintoon johtaviin ammattiopintoihin.

Keitä auttaisi:

Nykyisiä nuoria tutkinnottomia aikuisia, joiden työllistymistodennäköisyys on heikko.

6. Pikakoulutukset valkokaulus-työttömille**Ongelma:**

Suomalaiset työmarkkinat ovat jatkuvassa muutoksessa. Viimeisen vuoden aikana työttömyyden kasvu on painottunut erityisasiantuntijoihin.

Ratkaisu:

Työttömille erityisasiantuntijoille tarvitaan teknologiavetoisia ja työvoiman tarpeeseen perustuvia pikakoulutuksia, jotka antavat tarvittavan viimeisen sysäyksen työmarkkinoille. Valkokaulustyöttömät tarvitsevat työvoiman tarpeen mukaisia sertifikaatteja, jotka auttavat viimeisen työllistymisen kynnyksen yli. Sertifikaatit tulisi rakentaa työnantajien tarpeisen mukaisiksi. Koulutuksen tuottaja rakentaa työvoimatarpeiden ympärille lyhyen ja kohdennetun oppimismoduulin. Koulutuksessa otettaisiin huomioon tekoälyn hyödyntämisen ja alustatalouden mahdollisuudet.

Keitä auttaisi:

Pikakoulutukset auttaisivat nykyisiä suhdan-
netyöttömiä sekä työttömiä erityisasiantunti-
joita, joiden teknologinen osaaminen esimer-
kiksi tekoälyn osalta on vanhentunutta.

7. Miljoonan euron allianssit postinumerotyöttömyysalueille

Ongelma:

Työmarkkinoilta syrjäytyminen kasautuu
kaupunkeihin ja tietyille postinumeroalu-
eille. Työttömyysongelman ratkaiseminen
edellyttää palveluiden kohdentamista sinne,
missä työttömiä on eniten.

Ratkaisu:

Suomessa on 32 postinumeroaluetta, joilla on
yli 1 000 työtöntä. Näille 32 postinumeroalu-
eelle on perustettava allianssit, joihin valtio
uudelleenkohdentaa varoja palveluihin niin,
että jokainen postinumerotyöttömyysalue
saa miljoonan euron lisärahoituksen palve-
luiden kohdentamiseen. Myös niille postinu-
meroalueille, joilla työttömiä on yli 400 hen-
kilöä ja työttömyysaste ylittää 20 prosenttia,
tulisi kohdentaa valtionavustuksia.

Yhteensä valtion kannattaisi kohdentaa 49
miljoonan euron suuruinen postinumerotyöt-
tömyyden purkamiseen tarkoitettu rahoitus
kunnille. Rahoituksen uudelleenkohdentami-
nen on syytä tehdä samaan aikaan TE-palve-
luiden rahoituksen korjaamisen kanssa (ks.
kohta 2, s. 12), jolloin valtion menoja ei koko-
naisuudessaan tarvitsisi kasvattaa.

Rahoituksen ehtona tulisi olla se, että
varoja käytetään sellaisiin monialaisiin hank-
keisiin, joiden kautta voidaan puuttua jo syn-
tyneisiin alueellisiin ongelmiin. Ongelmiin
voitaisiin puuttua esimerkiksi lähiöallianssien
avulla.⁹ Valtion, hyvinvointialueiden ja
kuntien tulisi toimia yhdessä ja ottaa mukaan
paikallisten yritysten ja järjestöjen osaamista.

Keitä auttaisi?

Miljoonan euron allianssit auttaisivat kau-
punkien lähiöiden työttömiä ja kaupunki-
kehitystä. Kohdennetut toimet ratkaisisivat
osan segregatio-ongelmista, jotka heikentä-
vät kaupunkien vetovoimaa ja lisäävät turvat-
tomuutta.

8. Työkyvyttömät kuntoutukseen

Ongelma:

Kunnilla on tällä hetkellä vastuu tuhansia päi-
viä työttömänä olleiden työllistämisestä. Työl-
listymistodennäköisyyksien valossa tehtävä
näyttää mahdottomalta. Työkyvytön ei tar-
vitse CV-kurssia, vaan polun työkykyiseksi.
Työttömien työkyvystä ei ole kattavaa kuvaa.
On epäselvää, kuinka suuri osa työttömistä on
riittävän työkykyisiä työmarkkinoille työllis-
tymisen näkökulmasta.

Ratkaisu:

Tarvitaan kuntoutuksen kokonaisremontti,
jossa Kelalla on nykyistä suurempi rooli. Kelan
tulisi järjestää työttömien työkyvyn arviointi
niille työttömille, jotka eivät ole olleet 10 vuo-
teen työllisiä. Suomen kuntoutuspalvelut ovat
hajanainen kokoelma, jossa vastuutahoja on
liikaa. Kelan vahvempi rooli terveystarkastus-
ten ja niiden mukaisten kuntoutusten järjes-
tämässä selkeyttäisi nykytilaa.

Keitä auttaisi?

Kuntoutus auttaisi niitä 170 000 työikäisiä,
joilla ei ole käytännössä katsoen työhisto-
riaa viimeisen 10 vuoden ajalta. He tarvitse-
vat kuntoutuksen avulla polun kohti työmark-
kinoita.

Liite 1.

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto kokoaa tietoa eri rekistereistä (mm. tulorekisteri, opintorekisteri) ja mahdollistaa työllisyystodennäköisyyksien tarkastelun vuosien 2022–2023 välillä. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto kuvaa pääasiallisesta toimintaa tarkasteluvuonna. Työttömiksi luokiteltuja oli 257 000 henkilöä.

Pitkittyneen työttömyyden määrä (105 000) on ilmiselvä lähtökohta sitkeän työttömyyden ilmiön tarkastelemiseksi. Kokonaiskuvan muodostamiseksi on mielekästä tarkastella työttömyysjaksojen sijaan työttömyyskausien kertymää viimeisen kahden vuoden ajalta. Yksittäiset työttömyysjaksot saattavat

nimittäin päättyä työttömyyspalveluiden piiriin siirtymiseen, vaikka työttömyyteen palataisiinkin palvelujen päättymisen jälkeen.

Toinen sitkeästi työttömiä määrittävä on tutkinnottomuus. Työttömistä 72 000:lla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa. Tutkinnottomien työllisyysaste on noin 45 prosenttia. Korkea-asteen tutkinnon hankkineiden työllisyysaste on reilusti yli 80 prosenttia. Huomionarvoista on se, että tutkinnottomien ja toisen asteen koulutuksen hankkineiden työllisyysasteen ero on venähtänyt kymmenestä prosenttiyksiköstä lähes 30 prosenttiyksikköön.

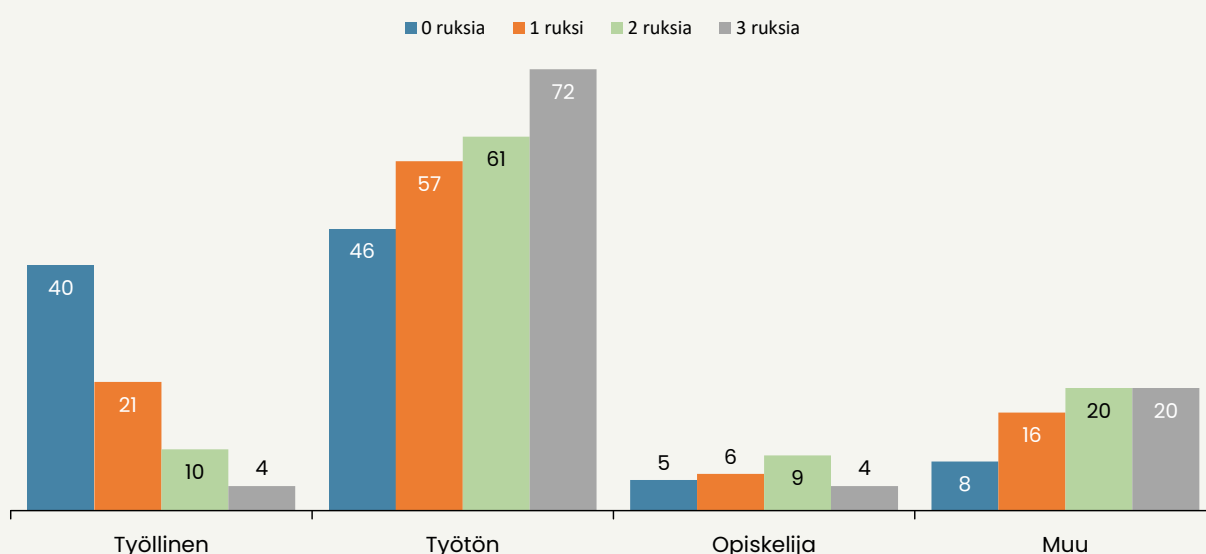
Työttömistä 85 000 ei ole ollut pääasiallisesti työllisiä viimeisten 10 vuoden aikana.

Liitetaulukko 1. Työttömät työllistymistä heikentävien tekijöiden mukaan 2022

Tutkinnottomat (ei perusasteen jälkeistä tutkintoa vuonna 2022)	72 486
Ei työhistoriaa (ei ole ollut pääasiallisesti työllisenä 2013–2022)	85 128
Pitkittynyt työttömyys (työttömyyspäiviä yli 182 päivää vuosina 2022 ja 2023)	105 295

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

Liitekuvio 1. Vuoden 2022 työttömät vuonna 2023 työllistymistä heikentävien tekijöiden mukaan, %



Ruksit kuvaavat työllistymistodennäköisyyttä heikentäviä tekijöitä, joita ovat työhistorian ja tutkinnon puute sekä pitkittynyt työttömyys. Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

Yksittäisiä lyhyitä työpätkiä voi joukkoon mahtua, mutta tietoa pysyvästä kiinnittymisestä työmarkkinoille ei rekistereistä löydy. Tämä joukko jakaantuu nuoriin, joilla ei ole lainkaan työhistoriaa, sekä ikääntyneisiin, jotka ovat pudonneet pysyvästi työmarkkinoiden kyydistä.

Työllistymistä heikentävien tekijöiden määrää ei voi summata yhteen, koska yhdelle henkilölle voi tulla useampikin ruksi ruutuun ja toiselle ei yhtään. Pahimmassa tapauksessa

henkilö voi olla pitkäaikaistyötön ilman koulutusta ja työhistoriaa. Tällöin on vedettävä kolme ruksia ruutuun ja todettava, että lähtökohdat ovat huonoimmat mahdolliset.

Yhden vuoden aikajänteellä 0 ruksin työttömistä työllistyy 40 prosenttia. Työttömistä, joilla on taustallaan 1 työllistymistä heikentävä tekijä, työllistyy 20 prosenttia. Kasautuneet haasteet johtavat 4–10 prosentin työllistymistodennäköisyyteen.

Viitteet

- 1 Tämä toimisi optimaalisesti osana perusturvan kokonaisuudistusta, jossa perustili korvaisi työmarkkinatuen, peruspäivärahan ja opintorahan. Perustilin pääoman tullessa käytetyksi kansalainen siirtyisi osallistumistulon piiriin, jossa tuen saaminen edellyttäisi erikseen sovittavien toimien toteuttamista ja tuensaaja ohjattaisiin palveluiden piiriin. Ks. Pyykkönen ym. (2021).
- 2 Pyykkönen & Pyykkönen (2021).
- 3 Muihin työvoiman ulkopuolisiin kuuluvat työikäiset henkilöt, jotka eivät ole työttömiä työnhakijoita, työlisiä, eläkeläisiä, opiskelijoita tai varusmiehiä.
- 4 Pyykkönen ym. (2017).
- 5 Kauhanen & Rouvinen (2026).
- 6 Pyykkönen ym. (2021).
- 7 VTV (2023).
- 8 Kotamäki ym. (2022).
- 9 Pyykkönen (2025).

Lähteet

- Kauhanen, A. & Rouvinen, P. (2026). Tekoäly ei ole vaikuttanut nuorten työmarkkina-asemaan Suomessa, Etla Muistio nro 173, <https://www.etla.fi/julkaisut/muistiot/tekoaly-ei-ole-vaikuttanut-nuorten-tyomarkkina-asemaan-suomessa/>
- Kotamäki, M., Kurronen, S. & Pyykkönen, J. (2022). Työnhakuraha – reilumpi versio ansioturvasta, EVA Analyysi No. 112, <https://www.eva.fi/blog/2022/09/20/tyonha-kuraha-on-reilumpi-versio-ansioturvasta/>
- Pyykkönen, J. (2025). Yli puolet työttömistä on vaikeasti työllistettäviä rakennetyöttömiä – kolme keinoa nuorten työllistämiseen, EVA Artikkel, <https://www.eva.fi/blog/2025/08/20/yli-puolet-tyottomista-on-vaikeasti-tyollistettavia-rakennetyottomia-kolme-keinoa-nuorten-tyollistamiseen/>
- Pyykkönen, J., Myrskylä, P., Haavisto, I., Hiilamo, H. & Nord, U. (2017). Kadonneet työmiehet – Suomessa 79 000 miestä ei tee tai aina edes hae töitä – mitä heille tapahtui? EVA Analyysi N:o 54, <https://www.eva.fi/blog/2017/02/16/eva-analyysi-79-000-parhaassa-tyolassa-olevaa-miestä-ei-tee-tai-aina-edes-hae-toita/>
- Pyykkönen, J. ja Pyykkönen, T. (2021). Työvoiman kirja, EVA Fakta, <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/09/eva-fakta-tyovoiman-kirja-2021.pdf>
- Pyykkönen, J., Pyykkönen, T. & Pulli, P. (2021). Perustili – tie kannustavaan ja läpinäkyvään sosiaaliturvaan, Itlan raportit ja selvitykset 2021:1, <https://itla.fi/file/perustili-tie-kannustavaan-ja-lapinakyvaan-sosiaaliturvaan/>
- Valtiontalouden tarkastusvirasto VTV (2023). Vaikeasti työllistyvien työvoimapalvelut – Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin, TYP-toiminnan ja SIB-mallin toimivuus, Tuloksellisuustarkastus, <https://vtv.fi/raportti/vaikeasti-tyollistyvien-tyovoimapalvelut/>



Elinkeinoelämän valtuuskunta

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä.

EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyysit löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) ISSN 2342-0782 (PDF)